

*Тарас Юрійович НАГАЙКО,
докторант ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»,
кандидат історичних наук (м. Переяслав-Хмельницький).*

БІОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯК СКЛАДОВА ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДІВСЬКОГО РУХУ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ

У статті на прикладі аналізу сучасної вітчизняної історіографії розглядається теоретико-методологічна основа методу біографічних досліджень, зауважується його роль у контексті вивчення творчої та наукової спадщини діячів українського громадівського руху другої половини ХІХ ст. — істориків, археологів, етнографів, мовознавців тощо.

Ключові слова: біографістика, наукова біографія, громадівський рух, історіографія.

The article describes the theoretical and methodological basis of the biographical researches method on the example of the analysis of the modern domestic historiography. The article notices the role of this method in the study of creative and scientific heritage of the Ukrainian civil movement personalities (historians, archaeologists, ethnographers, linguists and others) in the second part of the XIX century.

Key words: biographical, scientific biography, communities' movement, historiography.

В статье на примере анализа современной отечественной историографии рассматривается теоретико-методологическая основа метода биографических исследований, отмечается его роль в контексте изучения творческого и научного наследия деятелей украинского общественного движения второй половины ХІХ века — историков, археологов, этнографов, языковедов.

Ключевые слова: биографистика, научная биография, гражданское движение, историография.

В умовах повсякчас триваючих соціально-політичних і культурних змін з'являється запит на отримання знання нової якості. Реагуючи на них, історіописання як наукова

дослідницька рефлексія та міжсупільна комунікативна практика здійснює пошук нових смислових і тематичних «полів». Сьогодні, коли відбувається зміна методологічного образу вітчизняної історіографії, соціокультурологічні аспекти формують відповідний вектор у міждисциплінарному гуманітарному дискурсі.

Історія як культурна практика стає актуальною візією сучасної історіософської парадигми. У своїй праці «Історія — Культура — Метафора. Постання неklasичної історіографії» (2012 р.) польський вчений В. Вжосек розглядає історію як частину сучасної культури, спрямованої на пізнання культури минулого. Обумовлюючи кризові аспекти в процесі розвитку європейського історіописання, вчений вважає, що рухаючись у науковій площині, воно відійшло від своїх культурних витоків. Шукаючи «універсалій» історичного мислення, В. Вжосек аналізує наявні історіографічні метафори (способи трактування подій минулого — *Т. Н.*), оцінюючи їхній вплив на сучасну культуру та гуманітарний дискурс. Учений формулює концепцію культурної епістемології історії, котра у його розумінні є синтезом історіософської, методологічної та історіографічної рефлексії над історією з позиції культурного конструктивізму: «...йдеться не про те, що ми знаємо про минуле, а радше про те, що про нього можемо та хочемо знати...» [3, с. 26].

Торкаючись проблем сучасної історіографії слід зауважити, що в останні роки розвиток вітчизняної історичної науки позначився намаганням переосмислити значення подій минулого та відтворити ментальні сенси тих чи інших історичних періодів як із позицій інтегральних політичних і культурних процесів, так і національного бачення та самоідентифікації. Тож на сьогодні недостатньою виглядає дослідницька рефлексія, що спирається на виключно позитивістські схеми. Відповідно це викликало передумови для змін не лише сюжетних ліній, а й форм і методів у новітніх історичних дослідженнях. Зазначений процес знайшов реалізацію шляхом поєднання традиційних позитивістських підходів із методологічним інструментарієм спектру суміжних гуманітарних наук: філософією, психологією, антропологією, соціологією та ін. Важливою складовою історичних досліджень стали антропоцентризм, психологізація та персоніфікація.

Отже, в умовах посилення міждисциплінарного дискурсу у вітчизняній гуманітаристиці проглядається чітка тенденція до всебічного охоплення та залучення інструментарію суміжних дослідницьких галузей задля поглиблення повноти наукового осмислення тієї чи іншої сфери знань. Особливо це відчувається на прикладі взаємопроникнення понятійного апарату та дослідницького інструментарію широкого кола історично спрямованих дослідницьких студій. Сучасні вітчизняні дослідження у різних галузях (генеалогія, історична антропологія, історична урбаністика, україністика, пам'яткознавство тощо) охоплюють доволі об'ємний спектр методологічних напрямів, що сприяє розширенню предмету наукових пошуків.

Універсальним із огляду на тенденції «олюднення» історичного контексту гуманітарних досліджень виглядає застосування у них саме біографічних відомостей. Персоніфікований (приватний) рівень інформації дає змогу чітко сфокусуватися не лише на вивченні окремої постаті як такої, а й, скажімо, оцінити рівень і характер міжособистісних, професійних взаємин певної соціальної верстви, осмислити ступінь персонального впливу особи на розвиток конкретної сфери чи галузі життя. Скажімо, лише один із сегментів біографічних досліджень — наукова біографія — дає змогу вивчити як власне персональний спадок учених-дослідників, так і оцінити повноту їхнього внеску порівняно з іншими колегами.

Безумовну значущість біографічних досліджень у контексті філософсько-культурного підходу, а відтак перспектив їх подальшого використання у міждисциплінарних наукових студіях засвідчують О. В. Попович і В. Л. Скуратівський. Один трактує біографію як об'єкт культури з певними складовими, із яких формується суб'єктивна картина життєдіяльності людини [46, с. 96]. Інший твердить, що вичерпне наукове розв'язання тієї чи іншої індивідуальної біографії можливе лише за умови особливого методологічного виходу за межі окремої біографії, принаймні, межі часо-ві [50, с. 82].

У контексті сучасних історичних досліджень саме біографістика спроможна сприяти якісному вивченню життя суспільства, наукової спадщини значної плеяди наукових

і культурних діячів, зокрема представників громадівського руху.

Власне діяльність самих громадівців позначилася значним позитивним впливом у справі розвитку біографічних знань як окремого сегменту історичної науки. Зокрема В. І. Попик зазначає, що «визначальний внесок у справу «олюднення» української історії, збирання, опрацювання і систематизації біографічних матеріалів, публікацій багатьох важливих документів дослідники справедливо пов'язують» із зусиллями вчених другої половини ХІХ ст. З-поміж них дослідник називає громадівців Володимир Боніфатійовича Антоновича (1834–1908), Олександра Матвійовича Лазаревського (1834–1902), Володимира Івановича Щербину (1850–1936) та Миколи Прокоповича Василенка (1866–1935) [45, с. 23].

Визначний учений М. С. Грушевський організував цілеспрямовану роботу з вивчення історії України, виділив і синтезував напрями наукової школи. Належне місце у його науковій спадщині належить біографічним студіям. Зокрема у часописі Історичної секції ВУАН «Україна», починаючи з 1924 р., містися окремий розділ «Матеріали з громадського й літературного життя України ХІХ і початків ХХ століття», який «спонукав багато людей до писання споминів про те, в чім їм довелось брати участь, біографії тих діячів, до котрих вони ближче стояли, докладніші описи подій українського руху, що пройшли перед їх очима» [9, с. 5]. У цьому контексті варто згадати також редакційний М. С. Грушевським науковий часопис «За сто літ», у шести випусках якого почали з'являтися біографічні матеріали, присвячені діячам громадівського руху. Авторами відповідних матеріалів були М. С. Возняк, Н. А. Бракер, С. О. Буда, І. П. Житецький, М. Б. Кістяківський та ін.

Одним із важливих етапів розвитку біографістики в Україні стала діяльність Постійної комісії УАН–ВУАН зі складання Біографічного словника діячів України, що діяла упродовж 1918–1933 рр.¹

¹ Докладно див.: Ляшко С. М. Постійна комісія УАН–ВУАН для складання Біографічного словника діячів України. 1918-1933. Документи. Матеріали. Дослідження / Авт.-упор. С. М. Ляшко. – К. : НБУВ, 2003. – 688 с.

Теоретичний і практичний вимір вітчизняних біографічних студій упродовж сучасного періоду представлений діяльністю Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, створеного у 1994 р. Його друкованим органом є збірник наукових праць «Українська біографістика. Biographistica Ucrainica», що публікується з 1996 р. На сьогодні вийшло друком 11 випусків². В. С. Чишко зауважував, що «вийти на принципово новий рівень історико-культурних студій можливо лише за умови введення до наукового обігу даних про максимальну кількість подій і персоналій нашого минулого і сучасності. <...> А це, у свою чергу, дасть змогу відтворити саму історію України в портретах її видатних діячів» [57, с. 10].

Одним із важливих практичних кроків із розвитку біографічних досліджень став проект зі створення «Українського біографічного словника», анонсований як окремий напрям роботи вищезазначеної установи. За своїм задумом словник повинен відображати все поліетнічне розмаїття діячів історії та культури, що відповідає світовій практиці створення національних біографічних словників. Про цю ініціативу обумовлювалося у працях вітчизняних науковців Ю. А. Горбаня, Я. Р. Дашкевича, Я. Д. Ісаєвича, Ф. П. Погребенника, В. С. Чишка та ін. [8; 10; 17; 38; 56; 58]. Згодом, зважаючи на активний розвиток цифрових технологій було створено «Український біографічний архів»³.

Означена практика частково впроваджується на сторінках наукового часопису «Українська біографістика». Крім того варто відзначити проведення низки наукових форумів, що надали відповідного розвитку біографічним студіям. Зокрема, 4 червня 2002 р. у м. Харкові відбулися VI Астахівські читання під назвою «Біографістика в контексті сучасних історичних та історіографічних досліджень». Із червня 2005 р. й досі щороку проводяться, започатковані Інститутом біографічних досліджень НБУВ спільно з Українським біографічним товариством біографічні читання, присвячені пам'яті засновника і першого директора

² Докладніше див. офіційну сторінку видання. – Режим доступу : <http://ub.nbuv.gov.ua/uk>

³ Див. сайт НБУВ. – Режим доступу : <http://biography.nbuv.gov.ua>

Інституту біографічних досліджень НБУВ, доктора історичних наук, професора Віталія Сергійовича Чишка⁴.

Окрім цього з початку 2000-х рр. біографічна тематика представлена на щорічних наукових форумах, що організовуються Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського у межах організації тематичних круглих столів і секцій⁵.

У контексті заявленої теми слід зауважити на тому, що важливим кроком подальшого теоретичного розвитку вітчизняної біографістики стало проведення у 2013 р. дев'ятих біографічних читань «“Коллективна біографія” як форма інтелектуального портрета українського суспільства». Окремим прикладним аспектам «колективної біографії» присвячені праці О. І. Ємчук, А. А. Задерейчук, Н. І. Миронець Т. В. Чухліба [13; 15; 30; 59].

Подібні ініціативи промовисто засвідчують необхідність звернення наукової громадськості до вивчення біографій широкого кола представників суспільно-наукової еліти, що здійснили свій безпосередній вплив на формування історичного контексту минулого та залишила цінний спадок у вигляді інтелектуальних посилів щодо усвідомлення тієї чи іншої історичної епохи.

Без перебільшення надважливе значення у розумінні та розкритті сюжетів минулого відіграють біографії вже згадуваної яскравої плеяди непересічних постатей — представників українського громадівського руху, що постала у другій половині ХІХ ст. як безумовний чинник чергового етапу вітчизняного культурно-національного відродження. Провідні громадські діячі, вчені-інтелектуали: історики, археологи, мовознавці, етнологи, етнографи, фольклористи — сприяли якісному осмисленню традицій минулого, що закарбували високий рівень розвитку різночасових державних утворень, їх політичну та культурну вагу. На цій основі постали філософсько-політичні погляди, що дали змогу сформулювати національну ідею українців як окремої нації,

⁴ Докладніше див. звіти на сайті НБУВ. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/taxonomy/term/66>

⁵ Докладніше див. інф. на сайті НБУВ – Режим доступу : <http://conference.nbuv.gov.ua>

що заслуговує на власну державу. Усвідомлюючи свою відповідальність у справі поширення наукового знання про історичне минуле України, означена плеяда діячів залишила по собі незворушний фундамент, на якому базуються подальші суспільні та наукові практики.

Зважаючи на значущість внеску вищезазначених постатей та їхнього впливу на розвиток гуманітарної науки в цілому, культури та державності, вони стали предметом біографічних досліджень. Це засвідчує той факт, що під впливом уваги до творчої та наукової спадщини окремої постаті може створитися не лише наукова стаття, монографічне дослідження, а й окремий студійний напрямок, як-то сковородинознавство, шевченкознавство, грушевськознавство тощо.

У контексті персональної уваги широкого дослідницького висвітлення зазнали постаті видатних діячів-громадівців В. Б. Антоновича, М. П. Драгоманова, П. П. Чубинського та ін. Так, з-поміж сучасних монографічних досліджень і книжкових видань з'явилися праці, що стосуються окремих постатей громадівців.

У 1997 р. вийшло друком тритомне видання під редакцією В. А. Короткого та В. І. Ульяновського «Син України: Володимир Боніфатійович Антонович», присвячене пам'яті видатного науковця та суспільного діяча. З-поміж багатьох аспектів у широкому спектрі джерел упорядники висвітлюють його життєву, творчу та наукову біографію [49].

У 2001 р. з'явилася праця «Михайло Драгоманов. Документи та матеріали. 1841–1994». У збірці у хронологічній послідовності наводяться різноманітні матеріали: статті та публікації, у яких висвітлено основні етапи з життя видатного суспільно-політичного діяча Михайла Петровича Драгоманова (1841–1895) [11].

У 2005 р. у видавничому домі «Альтернативи» у серії «Особистість і доба» було видано монографію Д. Чередниченка «Павло Чубинський» під загальною редакцією академіка В. А. Смолія. У цій праці автором із використанням широкого фактографічного матеріалу створено життєвий і творчий портрет громадського діяча, педагога, поета, перекладача, актора, режисера, велетня української культури Павла Платоновича Чубинського (1839–1884),

що увійшов в історію як творець слів національного гімну України [55].

У 2010 р. у київському видавництві НДУ імені М. Гоголя було надруковано біо-бібліографічний покажчик «Софія Русова — педагог, державний діяч, просвітитель: до 155-річчя від дня народження» під науковою редакцією П. І. Рогової. У праці, присвяченій Софії Федорівні Русовій (1856–1940), інтерес в контексті біографічних студій викликає розділ «Життя і громадсько-освітня діяльність С. Ф. Русової у дослідженнях науковців України і світу». Зокрема його перший підрозділ «Біографія С. Ф. Русової у вітчизняних і зарубіжних публікаціях». Загалом упорядники наводять 258 бібліографічних позицій опублікованих упродовж 1904–2010 рр. [51, с. 51–76].

У 2013 р. побачила світ наукова монографія І. М. Петренка «Єлизавета Милорадович (1832–1890) в українському суспільно-політичному русі». Зокрема автором використано архівні документи, епістолярну спадщину, наукові праці, на основі яких представлено життєвий шлях і суспільно-політичну діяльність фундаторки Товариства імені Шевченка у Львові Єлизавети Іванівни Скоропадської-Милорадович (1832–1890). Зокрема біографічним віхам життя відведено другий розділ «Життєвий шлях Єлизавети Милорадович» [35].

У тому самому 2013 р. вийшла друком книга «Гадей Рильський. В житті ніколи неправді не служив», упорядкована М. Г. Рильським та Н. М. Пазяк, де поруч із творчою спадщиною члена Старої Київської громади, економіста, фольклориста, етнографа, історика Гадея Розеславовича Рильського (1841–1902) опубліковано матеріали біографічного характеру: статті, спогади, документи, вибране листування, некрологи тощо [48].

Свій внесок у вивчення біографій визначних українських діячів, членів громадівського руху внесли представники діаспорної історичної думки. Наведемо кілька праць, що вийшли друком за кордоном у другій половині ХХ ст.

Так, у 1961 р. у Філадельфії (США) було надруковано працю «Історичні постаті Галичини ХІХ-ХХ ст.», де з-поміж інших опубліковано нариси про громадівця Олександра Григоровича Барвінського (1847–1926) [18].

У Нью-Йоркському видавництві «Свобода» 1966 р. вийшла робота В. Кедровського «Обриси Минулого. Деякі останні діячі українофіли напередодні революції 1917 року». У ній автор з-поміж десяти діячів характеризує постать Євгена Харлампійовича Чикаленка (1861–1929) [20].

За останній період чимало дисертаційних пошуків було реалізовано стосовно окремих постатей громадівців. Їх авторами є: Л. В. Гонюкова, О. В. Дяченко, О. М. Казакевич, О. О. Коваленко, О. С. Козирев, О. О. Мисюра, О. Я. Рахно, О. О. Франко та ін [7; 12; 19; 21, 24; 31; 44; 51].

Не можна не навести переліку персоналій — учасників громадівського руху другої половини ХІХ ст., — діяльність і біографії яких стали предметом низки наукових статей сучасних вітчизняних істориків. З-поміж них наступні постаті: Олексій Кирилович Алчевський (1835–1901) [22], Вільям Людвигович Беренштам (1871–1931) [16], Василь Степанович Гнилосиров (1836–1900) [36], Микола Віталійович Лисенко (1842–1912) [53], Олександр Якович Кониський (1836–1900) [6], Опанас Іванович Михалевич (1848–1925) [2], Володимир Павлович (Науменко 1852–1919) [32], Іван Семенович Нечуй-Левицький (1838–1918) [1], Сергій Андрійович Подолинський (1850–1891) [29], Яків Миколайович Шульгін (1851–1911) [5], Євген Харлампійович Чикаленко [51] та інші.

Застосування науковцями у своїй роботі широкого спектру біографічних відомостей, які характеризують плеяду постатей, що жили в той чи інший історичний період, спонукає їх до укладання відповідних довідкових реєстрів, що містять життєві, наукові та творчі біографії цих осіб. Притаманно до тематики громадівського руху цінними постають подібні доробки О. В. Малюти, Н. М. Пазяк, М. Г. Палієнко [28, с. 259–791; 48, с. 546–558; 33, с. 187–361].

Конкретні спроби узагальнено подати інформацію про членів громадівського руху позначені в історіографії намаганням окремих дослідників укласти списки членів Старої Київської громади.

Так, вперше зустрічаємо подібний перелік у збірнику пам'яті М. П. Драгоманова під редакцією Я. Є. Довбищенка, де наводяться сорок прізвищ діячів цієї організації [34, с. 20]. У науковому часописі «Україна» (1928 р.) подав

І. П. Житецький. Спираючись на різні підрахунки, окрім загальної кількості (91 особа) він подає наявні біографічні відомості стосовно деяких перелічених у статті членів Старої громади [14]. У 1999 р. Н. С. Побірченко реалізувала спробу укладання окремого «Короткого біографічного словника членів Київської Старої громади» (дослідниця розглядає її як центр і фактор об'єднання всіх інших громад, які проводили науково-просвітницьку діяльність), де навела біографічні відомості про близько 200 її учасників [37]. Цікавою у зазначеному контексті виглядає стаття О. С. Козирева, що подає відомості про окрему групу учасників Київської Старої громади — «Комітет 12-ти» [23].

Подібна практика акцентування дослідників на персоніфікації теми громадівського руху в Україні в другій половині ХІХ ст., їх звернення у бік вивчення життєвих, творчих і наукових біографій його представників, уведення до наукового обігу відомостей приватного характеру поступово формують новий міждисциплінарний контекст, у якому крізь людиноцентристську призму міжособистісних взаємин проступає портрет епохи.

Для досягнення творчого інтелектуального спадку та впливу, який справили учасники громадівського руху на формування української державності, слід впроваджувати активну роботу зі створення біобібліографічного реєстру відомостей щодо його персонального складу. Зазначена ініціатива може бути реалізована шляхом створення хрестоматійного довідково-біографічного ресурсу у форматі словника, енциклопедії тощо. Теоретичне підґрунтя необхідності відповідного формату нині засвідчене працями вітчизняних вчених [4; 25; 26; 27; 39–45].

Сьогодні, в умовах бурхливих суспільно-політичних змін, що торкнулися усіх без винятку сфер державного життя, очевидним є факт, що вивчення досвіду минулих поколінь крізь біографічний контекст є необхідним і важливим аспектом. Поглиблене всебічне вивчення життєвого досвіду представників попередніх поколінь, розкриття аспектів їх життєдіяльності, наукового поступу тощо здатне і повинне сприяти усвідомленню тих причинно-наслідкових зав'язків між подіями та явищами, які визначають і супроводжують наше сьогоденне буття.

Найяскравіші представники культурної еліти другої половини ХІХ ст. змогли синтезувати не лише парадигму сприйняття окремішності українців як етносу, а й зрозуміти взаємовпливи вітчизняної культурної традиції з традиціями інших народів. Вивчення сьогодні наукового та творчого спадку, що залишили для нас попередні покоління суспільних діячів і вчених є неодмінною умовою продовження побудови прогресивної та успішної держави Україна. Досвід та ідеї, успадковані від минулих поколінь, забезпечують нерозривну духовну єдність українців та сприяють їх самоусвідомленню та інтегруванню в світовий культурний контекст.

1. *Абрамова І. Г.* До питання атрибуції світогляду І. С. Нечуя-Левицького [Текст] / І. Г. Абрамова // Вісник Запорізь. держ. ун-ту. – Серія : Філолог. науки. – Запоріжжя : ЗДУ, 2001. – № 1. – С. 5–8.
2. *Бракер Н.* Опанас Іванович Михалевич (1848–1925) [Текст] / Наталя Бракер. – За сто літ. – 1927 – Кн. 6. – С. 153–166.
3. *Вжосек В.* Історія – Культура – Метафора. Постановня неklasичної історіографії ; Про історичне мислення : монограф. [Текст] / Войцех Вжосек ; пер. з польськ. В. Сагана, В. Склокіна, С. Серякова ; наук. ред. А. Киридон, С. Троян, В. Склокін. – К. : Ніка-Центр, 2012. – 296 с. – (Серія «Ідеї та Історії»; Вип. 7).
4. *Гаврилюк Н. О.* Довідкова біографістика як новий крок у становленні вітчизняної історичної науки [рец. на кн. : Ляшко С. М. «Українські біографічні довідкові видання : ХІХ–ХХ ст. : історичні та теоретико-методичні засади». – Запоріжжя : Дике поле, 2010. – 286 с.] [Текст] / Н. О. Гаврилюк // Укр. біографістика. – 2011. – Вип. 8. – С. 295–300.
5. *Гедін М. С.* Діяльність Я. М. Шульгіна у складі Київської громади [Текст] / Максим Сергійович Гедін // Вісник Академії праці і соціал. відносин Федерації профспілок України. – К., 2007. – № 2 (39). – С. 91–96.
6. *Гирич І.* Олександр Кониський — батько української культурно-політичної окремішности [Текст] / І. Гирич // Записки НТШ. – Т. ССLXIII : праці істор.-філософ. секції. – Львів, 2012. – С. 547–568.
7. *Гонюкова Л. В.* Громадсько-політична та культурно-просвітницька діяльність Софії Русової (1870-ті – 1940 рр.) [Текст] : автореф. дис... канд. іст. наук : 07.00.01 / Л. В. Гонюкова ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2000. – 19 с. – укр.
8. *Горбань Ю. А.* Український біографічний словник: штрихи до концепції реєстру імен [Електронний ресурс] / Ю. А. Горбань // Історія науки і біографістика. – 2014. – № 1. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/INB_Title_2014_1_5.pdf. – Назва з екрану.
9. *Грушевський М.* Передне слово [Текст] / Михайло Грушевський. – За сто літ. – 1927. – Кн. 1. – 295 с.

10. *Дашкевич Я. Р.* На шляху до Українського біографічного словника [Текст] / Я. Р. Дашкевич // Укр. біографічний словник: історія і проблематика створення: мат. наук.-практич. конф. – Львів, 8–9 жовт. 1996 р. – С. 3–5.
11. *Драгоманов М.* Документи і матеріали (1841–1994) [Текст] / упоряд. : Г. Болотова, І. Бутич, Н. Грабова, О. Купчинський, Д. Пельц, Г. Сорока. – Львів, 2001. – 732 с.
12. *Дяченко О. В.* Олександр Якович Кониський і процес українського націотворення другої половини ХІХ століття [Текст] : автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / О. В. Дяченко ; Дніпропетр. нац. ун-т. – Д., 2008. – 20 с. – укр.
13. *Ємчук О. І.* Родина Маслових : колективна біографія вчених [Текст] / О. І. Ємчук // Укр. біографістика. – 2013. – Вип. 10. – С. 88–104.
14. *Житецький І.* Київська громада за 60-х років [Текст] / Ігнат Житецький // Україна : наук. двохмісячник українознавства. – 1928. – Кн. 1. – С. 91–125.
15. *Задерейчук А. А.* Створення «колективної біографії» депутатів-мусульман як метод для дослідження діяльності кримських татар в органах земського самоврядування Таврійської губернії [Текст] / А. А. Задерейчук // Укр. біографістика. – 2013. – Вип. 10. – С. 78–87.
16. *Іваницька С.* «Український шістдесятник» Вільям Беренштам — дослідник місцевих старожитностей / Світлана Іваницька // Краєзнавство. – 2012. – №1. – С. 57–65.
17. *Ісаєвич Я. Д.* Біографічний словник — національний пріоритет [Текст] / Я. Д. Ісаєвич // Укр. біографістика. – 1996. – Вип. 1. – С. 7–9.
18. Історичні постаті Галичини ХІХ–ХХ ст. [Текст]. – Ч. 8. – Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто : Б-ка українознавства. – 1961. – 246 с.
19. *Казакевич О. М.* Педагогічно-наукова та громадська діяльність П. Г. Житецького [Текст] : автореф. дис. кан. іст. наук : 07.00.01 / О. М. Казакевич ; Київський нац. ун-т імені Т. Шевченка. – К., 2005. – 20 с. – укр.
20. *Кедровський В.* Обриси минулого [Текст] / В. Кедровський. – Нью-Йорк : Свобода, 1966. – 133 с.
21. *Коваленко О. О.* Громадсько-політична та наукова діяльність Г. О. Милорадовича (1839–1905 рр.) [Текст] : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. О. Коваленко ; Черніг. нац. пед. ун-т ім. Т.Г. Шевченка. – Чернігів, 2011. – 20 с. – укр.
22. *Коваленко Я. А.* Видатна постать України — Олексій Кирилович Алчевський [Текст] / Я. А. Коваленко // Актуальні питання вітчизняної та світової історії [Текст] : зб. мат. Всеукр. наук. конф., 23–24 квітня 2010 р. / за заг. ред. С. І. Дегтярьова. – Суми : СумДУ, 2010. – 240 с. – С. 18–27.
23. *Козирев О. С.* Персональний склад “комітету 12-ти” Київської “Старої Громади” у 1875–1876 роках [Текст] / О. С. Козирев // Наук. праці. Історія. – Том 62. – Миколаїв : Видання ЧДУ ім. Петра Могили, 2006. – С. 23–26.

24. *Козирев О. С. В. Г.* Мальований у суспільно-політичному русі України 70–80-х років ХІХ ст. [Текст] : автореф. дис. канд. іст. наук : 07.00.01 / Олег Сергійович Козирев; Запоріж. нац. ун-т. – Запоріжжя, 2005. – 20 с.
25. *Любовець Н.* Українська біографістика у сучасному науководослідному та інформаційному вимірі [Текст] / Н. Любовець, В. Попик // Бібліотеч. вісник. – 2009. – № 6. – С. 19–21.
26. *Ляшко С.* Довідкова біографістика в контексті соціогуманітарного знання ХХІ ст. [Текст] / С. Ляшко, Н. Марченко // Наук. праці НБУВ. – 2012. – Вип. 34. – С. 465–476.
27. *Ляшко С. М.* «Наукова біографія» у контексті теорії та методики біографічних досліджень: наскільки варто керуватися змістом поняття «наукова біографія» та тотожними із ним у практиці біографістики [Текст] / С. М. Ляшко // Укр. біографістика. – 2013. – Вип. 10. – С. 25–47.
28. *Малюта. О. В.* «Просвіти» і Українська Державність (друга половина ХІХ – перша половина ХХ ст.) [Текст] / О. В. Малюта. – К. : Видавничий центр «Просвіта», 2008. – 840 с.
29. *Марцинішин Ю. Д.* Громадський вимір наукового світогляду Сергія Подолинського [Текст] / Ю. Д. Марцинішин, В. К. Мотуз // Духовність особистості. – 2012. – Вип. 4. – С. 67–75.
30. *Миронець Н. І.* Доля поета Сергія Кушніренка як штрих до «колективної біографії» української інтелігенції 1920–1930-х років (загублені таланти) [Текст] / Н. І. Миронець // Укр. біографістика. – 2013. – Вип. 10. – С. 130–144.
31. *Мисюра О. О.* Олександр Кониський у громадсько-політичному і культурно-освітньому житті України (друга половина ХІХ ст.) [Текст] : автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / О. О. Мисюра ; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2005. – 19 с.
32. *Пайкова Є. В.* Володимир Науменко (1852–1919 рр.) [Текст] / Є. В. Пайкова // Укр. істор. журнал. – 1998. – № 6. – С. 90–102.
33. *Палієнко М. Г.* «Кієвская старина» у громадському та науковому житті України (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) [Текст] / Марина Палієнко ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. : Темпора, 2005. – 382 с.
34. Пам'яті Михайла Драгоманова, 1895–1920 [Текст] : зб. / ред. Як. Довбищенко. – Харків : Всеукр. держ. ви-во, 1920. – 112 с.
35. *Петренко І.* Єлизавета Милорадович (1832-1890) в українському суспільно-політичному русі : моног. [Текст] / Ірина Петренко. – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 151 с.
36. *Побірченко Н.* Сподвижник з Канева. До 200-річчя Тараса Шевченка [Текст] / Наталя Побірченко // Шлях освіти : наук.-метод. журн. – 2013. – № 1. – С. 25–30.
37. *Побірченко Н. С.* Короткий біографічний словник членів Київської Старої громади (друга половина ХІХ – початок ХХ століття) [Текст] / Наталя Семенівна Побірченко. – К. : Інтелект, 1998. – 72 с.
38. *Погребенник Ф. П.* З приводу проекту видання «Українського біографічного словника» [Текст] / Ф. П. Погребенник // Укр. біографістика. – 1996. – Вип. 1. – С. 209–210.
39. *Попик В. І.* Досвід першого десятиліття діяльності Інституту біографічних досліджень НБУВ на тлі розвитку сучасної біографіс-

- тики [Текст] / В. І. Попик // Укр. біографістика. – 2011. – Вип. 8. – С. 7–26.
40. Попик В. І. Колективний портрет нації в Інтернеті [Текст] / В. І. Попик // Укр. біографістика. – 2013. – Вип. 10. – С. 8–24.
41. Попик В. І. Ресурси біографічної інформації: традиційні уявлення та новітні тенденції розвитку [Текст] / В. І. Попик // Укр. біографістика. – 2012. – Вип. 9. – С. 7–24.
42. Попик В. Сучасна українська біографістика: досвід та проблеми розвитку [Текст] / Володимир Попик, Надія Любовець // Бібліотеч. вісник. – 2006. – № 6. – С. 34–36.
43. Попик В. Українська біографістика на зламі століть: зміна дослідницьких парадигм [Текст] / В. Попик // Наук. праці НБУВ. – 2011. – Вип. 31. – С. 443–460.
44. Попик В. Формування вітчизняних ресурсів біографічної інформації: від витоків Національного відродження до здобуття Україною незалежності [Текст] / Володимир Попик // Бібліотеч. вісник. – 2012. – № 3. – С. 21–31.
45. Попик В. І. Світоглядні засади розвитку української біографістики та формування національних ресурсів біографічної інформації ХХІ століття [Текст] / В. І. Попик // Укр. біографістика. – 2008. – Вип. 4. – С. 8–40.
46. Попович О. В. Біографія як феномен та об'єкт культури [Текст] / О. В. Попович // Гуманітарний часопис. – 2011. – № 2. – С. 96–103.
47. Рахно О. Я. Олександр Русов у науковому і громадсько-політичному житті України (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.) [Текст] : автореф. дис. ... кан. іст. наук : 07.00.01 / Олександр Якович Рахно ; Харк. нац. ун-т ім. В.Н.Каразіна. – Х., 2003. – укр.
48. Рильський Тадей Розеславович (1841–1902). В житті ніколи неправді не служив [Текст] : [наук. ст.] / Тадей Рильський ; [упоряд. Максим Рильський ; наук. ред. Вікторія Колесник]. – К. : Успіх і кар'єра, 2013. – 558, [17] с.
49. Син України : Володимир Боніфатійович Антонович: у 3-х т. [Текст] / упоряд., вступ. ст. та приміт. В. Короткий ; упоряд., вступ. ст., комент. Василь Іринархович Ульяновський. – К. : Заповіт, 1997. : іл., портр.
50. Скуратівський В. Л. Біографія як категорія культури. Попередні нотатки [Текст] / Вадим Леонтійович Скуратівський // Студії з архівної справи та документознавства. – 1999. – Т. 4. – С. 82–85.
51. Софія Русова — педагог, державний діяч, просвітитель [Текст] : (до 155-річчя від дня народж.) : біобібліогр. покажч. / Нац. акад. пед. наук України, Держ. науково-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – К. : 2010. – 176 с.
52. Старовойтенко І. Євген Чикаленко: людина на тлі епохи [Текст] : монограф. / Інна Старовойтенко. – К. : Темпора, 2009. – 544 с.
53. Танана Р. Він часто бував на Тарасовій горі. До 170-річчя від Дня народження М. В. Лисенка [Текст] / Р. Танана // Рідний край. – 2012. – № 1. – С. 236–242.
54. Франко О. О. Наукова та суспільно-політична діяльність Федора Кіндратовича Вовка [Текст] : автореф. дис. ... д-ра. іст. наук : 07.00.05 / Оксана Омелянівна Франко ; НАН України. Ін-т украї-

- нознав. ім. І. Крип'якевича, Ін-т народознав. – Л., 2000. – 33 с. – укр.
55. *Чередниченко Д.* Павло Чубинський [Текст] / Дмитро Чередниченко. – К. : Вид-ий дім «Альтернативи», 2005. – 376 с. ; іл.
56. *Чишко В. С.* Основні принципи створення Українського біографічного словника [Текст] / В. С. Чишко // *Укр. біографістика*. – 1999. – Вип. 2. – С. 6–18.
57. *Чишко В. С.* Сучасні проблеми підготовки Українського біографічного словника [Текст] / В. С. Чишко // *Укр. біографістика*. – 1996. – Вип. 1. – С. 10–18.
58. *Чухліб Т. В.* «Колективна біографія» генералітету Російської імперії українського походження [Текст] / Т. В. Чухліб // *Укр. біографістика*. – 2013. – Вип. 10. – С. 61–77.

REFERENCES

1. Abramova, I. H. (2001). *Do pytannia atrybutsii svitohliadu I. S. Nechuiia-Levytskoho* [On the question of attribution outlook I. Levitsky Nechui]. *Visnyk Zaporizkoho derzhavnoho universytetu*, 1, 5–8. [in Ukrainian].
2. Braker, N. (1927). *Opanas Ivanovych Mykhalevych (1848–1925)* [Athanasius I. Mikhalevich (1848–1925)]. *Za sto lit*, 6, 153–166. [in Ukrainian].
3. Vzhosek, V. (2012). *Istoriia. Kultura. Metafora. Postannia neklasychnoi istoriohrafii; Pro istorychne myslennia* [History. Culture. Metaphor. The rise of non-classical historiography. About historical thinking]. Kyiv: Nika-Tsentr. [in Ukrainian].
4. Havryliuk, N. O. (2011). *Dovidkova biohrafistyka yak novyi krok u stanovlenni vitchyznianoï istorychnoi nauky* [Additional biographical as a new step in the development of national historical science]. In *Ukrainska biohrafistyka* [Biographistica Ukrainica]. (Vol. 8, pp. 295–300). Kyiv: VNLU. [in Ukrainian].
5. Hedin, M. S. (2007). *Diialnist Ia. M. Shulhina u skladi Kyivskoi hromady* [Activities Y. M. Shulgin composed of Kyiv community]. *Visnyk Akademii pratsi i sotsialnykh vidnosyn Federatsii profspilok Ukrainy*, 2 (39), 91–96. [in Ukrainian].
6. Hurych, I. (2012). *Oleksandr Konyskyi — batko ukrainskoi kulturno-politychnoi okremishnosti* [Alexander Konyskyi the father of Ukrainian cultural and political isolation]. *Zapysky NTSh*, CCLXIII, 547–568. [in Ukrainian].
7. Honiukova, L. V. (2000). *Hromadsko-politychna ta kulturno-prosvitnytska diialnist Sofii Rusovoi (1870-ti rr. – 1940 rr.)* [Sociopolitical, cultural and educational activities Sofiay Rusova (1870-ies. – 1940)]. PhD dissertation (historical science). Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv. [in Ukrainian].
8. Horban, Iu. A. (2014). *Ukrainskyi biohrafichnyi slovnyk: shtrykhy do kontseptsii reiestru imen* [Ukrainian Biographical Dictionary: finishing touches to the concept Registry Names]. *Istoriia nauky i*

- biohrafistyka* [History of Science and biographical], 1. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/INB_Title_2014_1_5.pdf. [in Ukrainian].
9. Hrushevskiy, M. (1927). *Perednie slovo* [Foreword]. *Za sto lit* [Over a hundred years], 1. [in Ukrainian].
 10. Dashkevych, Ia. R. (1996). *Na shliakhu do Ukrainiskoho biohrafichnoho slovnyka* [Towards Ukrainian Biographical Dictionary]. *Proceedings of the Conference Ukrainyski biohrafichnyi slovnyk: istoriia i problematyka stvorennia* [Ukrainian Biographical Dictionary: history and problems of creation]. Lviv, 8–9 oktober. (pp. 3–5). [in Ukrainian].
 11. Drahomanov, M. (2001). *Dokumenty i materialy (1841–1994)* [Documents and materials (1841–1994)]. Lviv. [in Ukrainian].
 12. Diachenko, O. V. (2008). *Oleksandr Yakovych Konyskyi i protses ukraïnskoho natsiotvorennia druhoi polovyny XIX stolittia* [Alexander Y. Konyskyi Ukrainian nation-building process and the second half of the XIX century]. *Extended abstract of PhD dissertation* (historical science). Dnipropetrovsk national university Oles Honchar, Dnipropetrovsk. [in Ukrainian]/
 13. Iemchuk, O. I. (2013). *Rodyna Maslovykh: kolektyvna biohrafia vchenykh* [Family Maslov: collective biography scientists]. In *Ukrainska biohrafistyka* [Biographistica Ukrainica]. (Vol. 10, pp. 88–104). Kyiv: VNLU. [in Ukrainian].
 14. Zhytetskyi, I. (1928) *Kyivska hromada za 60-ky rokiv* [Kyiv community for 60 years]. *Ukraina*, 1, 91–125. [in Ukrainian]
 15. Zadereichuk, A. A. (2013). *Stvorennia «kolektyvnoi biohrafii» deputativ-musulman yak metod dlia doslidzhennia diialnosti krymskykh tatar v orhanakh zemskoho samovriaduvannia Tavriiskoi hubernii* [Creating a “collective biography” Muslim MPs as a method for the study of Crimean Tatars in the Taurian province Zemsky government]. In *Ukrainska biohrafistyka* [Biographistica Ukrainica]. (Vol. 10, pp. 78–87). Kyiv: VNLU. [in Ukrainian].
 16. Ivanytska, S. (2012). *“Ukrainskyi shistdesiatnyk” Viliam Berenshtam — doslidnyk mistsevykh starozhytnosti* [“Ukrainian Sixties” William Berenshtam — local antiquities researcher]. *Kraieznavstvo*, 1, 57–65. [in Ukrainian].
 17. Isaievych, Ia. D. (1996). *Biohrafichnyi slovnyk — natsionalnyi priorytet* [Biographical Dictionary — national priority]. In *Ukrainska biohrafistyka* [Biographistica Ukrainica]. (Vol. 1, pp. 7–9). [in Ukrainian].
 18. *Istorychni postati Halychyny XIX-XX st.* (1961). [Historical figures Galicia nineteenth and twentieth centuries.] (Vol. 8). Niu-Iork – Paryzh – Sidney – Toronto: Biblioteka Ukrainoznavstva. [in Ukrainian].
 19. Kazakevych, O. M. (2005). *Pedahohichno-naukova ta hromadska diialnist P. H. Zhytetskoho* [Educational and scientific and social activities P. G. Zhytetsky]. *PhD dissertation* (historical science). Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv. [in Ukrainian].
 20. Kedrovskiy, V. (1966). *Obrysy mynuloho* [The outlines of the past]. Niu-Iork: Svoboda. [in Ukrainian].
 21. Kovalenko O. O. (2011). *Hromadsko-politychna ta naukova diialnist H. O. Myloradovycha (1839–1905 rr.)* [Socio-political and scientific

- activity G. Miloradovich (1839–1905 gg.)). *Extended abstract of PhD dissertation* (historical science). Chernihiv National Pedagogical University Taras Shevchenko, Chernihiv. [in Ukrainian].
22. Kovalenko, Ia. A. (2010). *Vydatna postat Ukrainy — Oleksii Kyrylovych Alchevskiyi* [The outstanding figure of Ukraine — Alex K. Alchevsk]. *Proceedings of the Conference Aktualni pytannia vitchyznianoï ta svitovoi istorii* [Current issues of national and world history], Sumy, 23–24 april, (pp. 18–27). Sumy: SumDU. [in Ukrainian].
 23. Kozyrev, O. S. (2006). *Personalnyi sklad "komitetu 12-ty Kyivskoi "Staroi Hromady" u 1875–1876 rokakh* [Personal structure of the “Committee of 12” Kyiv “Old Community” in 1875–1876]. *Naukovi pratsi. Istoriiia*, 62, 23–26. [in Ukrainian].
 24. Kozyrev, O. S. (2005). *V. H. Malovanyi u suspilno-politychnomu rusi Ukrainy 70–80-kh rokiv XIX st.* [Malovanyy in social and political movement of Ukraine 70–80 years of XIX century]. *Extended abstract of PhD dissertation* (historical science). Zaporizhzhya National University, Zaporizhzhia. [in Ukrainian].
 25. Liubovets, N. (2009). *Ukrainska biohrafistyka u suchasnomu naukovodoslidnomu ta informatsiinomu vymiri* [Ukrainian biographical in modern research and information dimension]. *Bibliotechnyi visnyk*, 6, 19–21. [in Ukrainian].
 26. Liashko, S. & Marchenko, N. (2012). *Dovidkova biohrafistyka v kontekstisotsiohumanitarnoho znannia XXI st* [Additional biographical context of socio-humanitarian knowledge in the XXI century.]. In *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy* [Scientific works of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine]. (Vol. 34, pp. 465–476). Kyiv: VNLU. [in Ukrainian].
 27. Liashko, S. M. (2013). *“Naukova biohrafia” u konteksti teorii ta metodyky biohrafichnykh doslidzhen: naskilky varto keruvatysia zmistom poniattia “naukova biohrafia” ta tozhozhnymy iznym upraktytsi biohrafistyky* [“Scientific Biography” in the context of the theory and methods of biographical research: how much should be guided by the meaning of “curriculum vitae” and identical with him in the practice of biographical]. In *Ukrainska biohrafistyka* [Biographistica Ukrainica]. (Vol.10, pp. 25–47). Kyiv: VNLU. [in Ukrainian].
 28. Maliuta, O. V. (2008). *“Prosvity” i Ukrainska Derzhavnist (druha polovyna XIX – persha polovyna XX st.)* [“Enlightenment” and Ukrainian Statehood (second half of XIX – early XX centuries)]. Kyiv: Vydavnychiy tsentr “Prosvita”. [in Ukrainian]
 29. Martsynishyn, Iu. D. (2012). *Hromadskyi vymir naukovoho svitohliadu Serhiia Podolynskoho* [The public dimension of scientific outlook Sergei Podolynsky]. *Dukhovnist osobystosti*, 4, 67–75. [in Ukrainian].
 30. Myronets, N. I. (2013). *Dolia poeta Serhiia Kushnirenka yak shtrykh do “kolektyvnoi biohrafii” ukrainskoi intelihentsii 1920–1930-kh rokiv (zahubleni talanty)* [The fate of the poet Sergei Kushnirenko a bar to the “collective biography” of Ukrainian Intelligentsia 1920–1930 years (lost talent)]. In *Ukrainska biohrafistyka* [Biographistica Ukrainica]. (Vol.10, pp. 130–144). Kyiv: VNLU. [in Ukrainian].
 31. Mysiura, O. O. (2005). *Oleksandr Konyskyi u hromadsko-politychnomu i kulturno-osvitnomu zhytti Ukrainy (druha polovyna XIX st.)*

- [Alexander Konyskyi in socio-political, cultural and educational life of Ukraine (the second half of the XIX century)]. *Extended abstract of PhD dissertation (historical science)*. V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv. [in Ukrainian].
32. Paikova, Ie. V. (1998). *Volodymyr Naumenko (1852–1919 pp.)* [Vladimir Naumenko (1852–1919)]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, 6, 90–102. [in Ukrainian].
 33. Paliienko, M. H. (2005). “*Kievskaiia staryna*” u hromadskomu ta naukovomu zhytti Ukrainy (kinets XIX – pochatok XX st.) [“Kievskaya antiquity” in public and scientific life of Ukraine (the end of XIX – XX centuries)]. Kyiv: Tempora. [in Ukrainian].
 34. *Pam’iaty Mykhaila Drahomanova, 1895–1920* [Memory Dragomanov, 1895–1920] (1920). Kharkiv: Vseukrainske derzhavne vydavnytstvo. [in Ukrainian].
 35. Petrenko, I. (2013). *Yelyzaveta Myloradovych (1832–1890) v ukrainskomu suspilno-politychnomu rusi* [Miloradovich Elizabeth (1832–1890) in Ukrainian socio-political movement]. Poltava: PUET. [in Ukrainian].
 36. Pobirchenko, N. (2013). *Spodvyzhnyk z Kaneva. Do 200-richchia Tarasa Shevchenka* [Companions of Cannes. On the 200th anniversary of Taras Shevchenko]. *Shliakh osvity*, 1, 25–30. [in Ukrainian].
 37. Pobirchenko, N. S. (1998). *Korotkyi biohrafichnyi slovnyk chleniv Kyivskoi Staroi hromady (druha polovyna XIX – pochatok XX stolittia)* [Short Biographical Dictionary of members of the Kiev Hromada (second half of the nineteenth – early twentieth century)]. Kyiv: Intelakt. [in Ukrainian].
 38. Pohrebennyk, F. P. (1996). *Z pryvodu proektu vydannia “Ukrainskoho biohrafichnogo slovnyka”* [Regarding the draft publication “Ukrainian Biographical Dictionary”]. *Ukrainska biohrafistyka*, 1, 209–210. [in Ukrainian].
 39. Popyk, V. I. (2011). *Dosvid pershoho desiatylittia diialnosti Instytutu biohrafichnykh doslidzhen NBUV na tli rozvytku suchasnoi biohrafistyky* [The experience of the first decade of the Institute of biographical research Vernadsky National Library on the background of modern biographical]. In *Ukrainska biohrafistyka* [Biographistica Ukrainica]. (Vol. 8, pp. 7–26). Kyiv: VNLU. [in Ukrainian].
 40. Popyk, V. I. (2013). *Kolektyvnyi portret natsii v Interneti* [A collective portrait of the nation on the Internet]. In *Ukrainska biohrafistyka* [Biographistica Ukrainica]. (Vol. 10, pp. 8–24). Kyiv: VNLU. [in Ukrainian].
 41. Popyk, V. I. (2012). *Resursy biohrafichnoi informatsii: tradytsiini uiavlennia ta novitni tendentsii rozvytku* [Resources biographical information: traditional ideas and latest trends]. In *Ukrainska biohrafistyka* [Biographistica Ukrainica]. (Vol. 9, pp. 7–24). Kyiv: VNLU. [in Ukrainian].
 42. Popyk, V. (2006). *Suchasna ukrainska biohrafistyka dosvid ta problemy rozvytku* [Modern Ukrainian biographical experience and problems of development]. *Bibliotechnyi visnyk*, 6, 34–36. [in Ukrainian].
 43. Popyk, V. (2011). *Ukrainska biohrafistyka na zlami stolit: zmina doslidnytskykh paradyhm* [Ukrainian biographical at the turn of the century: changing research paradigms]. In *Naukovi pratsi*

- Natsionalnoi biblioteki Ukrainy* [Scientific works of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine]. (Vol. 31, pp. 443–460). Kyiv: VNLU. [in Ukrainian].
44. Popyk, V. (2012). *Formuvannia vitchyznianskykh resursiv biohrafichnoi informatsii: vid vytokiv Natsionalnoho vidrodzhennia do zdobuttia Ukrainoiu nezalezhnosti* [Formation of domestic resources biographical information: the origins of National Revival to the independence of Ukraine]. *Bibliotechnyi visnyk*, 3, 21–31. [in Ukrainian].
 45. Popyk, V. I. (2008). *Svitohliadni zasady rozvytku ukrainskoi biohrafistyky ta formuvannia natsionalnykh resursiv biohrafichnoi informatsii XXI stolittia* [Ideological basis of Ukrainian biographical and formation of national resources biographical information of the XXI century]. In *Ukrainska biohrafistyka* [Biographistica Ukrainica]. (Vol. 4, pp. 8–40). Kyiv: VNLU. [in Ukrainian].
 46. Popovych, O. V. (2011). *Biografia yak fenomen ta ob'iekt kultury* [Biography as a phenomenon and cultural objects]. *Humanitarnyi chasopys*, 2, 96–103. [in Ukrainian].
 47. Rakhno O. Ia. (2003). *Oleksandr Rusov u naukovomu i hromadskopolitychnomu zhytti Ukrainy (druha polovyna XIX – pochatok XX st.)* [Alexander Rusov in the scientific, social and political life of Ukraine (the second half of the nineteenth – early twentieth century)]. PhD dissertation (historical science). Chernihiv National Pedagogical University Taras Shevchenko, Chernihiv. [in Ukrainian].
 48. Rylskyy, M. (2013). *Rylskyy Tadei Rozeslavovych (1841–1902). V zhytti nikoly nepravdi ne sluzhyv* [Rylskyy Thaddeus Rozeslavovych (1841–1902). In life never lie served]. Kyiv: Uspikh i kar'iera. [in Ukrainian].
 49. *Syn Ukrainy: Volodymyr Bonifatiiovych Antonovych* [Son Ukraine: Vladimir Antonovich Bonifatiyovych] (3th ed.). (1997). Kyiv: Zapovit. [in Ukrainian]
 50. Skurativskyy, V. L. (1999). *Biografia yak katehoriia kultury. Poperedni notatky* [Biography as a category of culture. Preliminary notes]. *Studii z arkhivnoi spravy ta dokumentoznavstva*, 4, 82–85. [in Ukrainian].
 51. *Sofia Rusova — pedahoh, derzhavnyi diiach, prosvitytel (do 155-rychchia vid dnia narodzh.). biobibliohrafichni pokazhchyk* [Rusova — enlightener, statesman, educator (to 155th anniversary of the birthday) : bibliographical index]. (2010). Kyiv [in Ukrainian].
 52. Starovoitenko, I. (2009). *Yevhen Chykalenko liudyna na tli epokhy Monohrafiia* [Eugene Chykalenko people on the background of the era]. Kyiv: Tempora. [in Ukrainian].
 53. Tanana, R. (2012). *Vin chasto buvav na Tarasovii hori. Do 170-rychchia vid Dnia narodzhennia M. V. Lysenka* [He often visited the Taras' Hill. By the 170th anniversary of the birth Lysenko]. *Ridnyi kraj*, 1, 236–242. [in Ukrainian].
 54. Franko, O. O. (1999). *Naukova ta suspilno-politychna diialnist Fedora Kindratovycha Vovka* [Scientific and socio-political activities Kondratyevich Theodore Wolf]. PhD dissertation (historical science). Ivan Franko National University of Lviv, Lviv. [in Ukrainian].
 55. Cherednychenko, D. (2005). *Pavlo Chubynskyy* [Paul Chubynsky]. Kyiv: Vydavnychi dim «Alternatyvy». [in Ukrainian].

56. Chyshko, V. S. (1999). *Osnovni pryntsypy stvorennia Ukrainiskoho biohrafichnoho slovnyka* [The main principles of Ukrainian Biographical Dictionary]. In *Ukrainska biohrafistyka* [Biographistica Ukrainica]. (Vol. 2, pp. 6–18). Kyiv: VNLU. [in Ukrainian].
57. Chyshko, V. S. (1996). *Suchasni problemy pidhotovky Ukrainiskoho biohrafichnoho slovnyka* [Modern problems of training Ukrainian Biographical Dictionary]. In *Ukrainska biohrafistyka* [Biographistica Ukrainica]. (Vol. 1, pp. 10–18). Kyiv: VNLU. [in Ukrainian].
58. Chukhlib, T. V. (2013). *“Kolektyvna biohrafia” heneralitetu Rosiiskoi imperii ukrainskoho pokhodzhennia* [“Collective biography “generals Empire Ukrainian origin]. In *Ukrainska biohrafistyka* [Biographistica Ukrainica]. (Vol. 10, pp. 61–77). Kyiv: VNLU. [in Ukrainian].

Біографічні дослідження як складова вивчення українського громадівського руху другої половини XIX століття.

Нагайко Т. Ю., докторант ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», кандидат історичних наук (м. Переяслав-Хмельницький).

Українська біографістика = Biographistica ukrainica. – К., 2015. – Вип. 12. – С. 96–117.

В умовах зміни методологічного образу вітчизняної історіографії соціокультурологічні аспекти сформували відповідний вектор у міждисциплінарному гуманітарному дискурсі.

В останні роки розвиток вітчизняної історичної науки позначився намаганням переосмислити значення подій минулого та відтворити ментальні сенси тих чи інших історичних періодів як з позицій інтегральних політичних та культурних процесів так і національного бачення та самоідентифікації.

В умовах посилення міждисциплінарного дискурсу у вітчизняній гуманітаристиці проглядається чітка тенденція до всебічного охоплення та залучення інструментарію суміжних дослідницьких галузей.

У контексті сучасних історичних досліджень саме біографістика спроможна сприяти якісному вивченню життя суспільства, наукової спадщини значної плеяди наукових та культурних діячів. Без перебільшення надважливе значення у розкритті сюжетів минулого відіграють біографії представників українського громадівського руху, що постав у другій половині XIX ст., як безумовний чинник чергового етапу вітчизняного культурно-національного відродження.

Таким чином в останній час широкого дослідницького висвітлення зазнали постаті видатних діячів-громадівців.

Поглиблене всебічне вивчення життєвого досвіду представників попередніх поколінь, розкриття аспектів їх життєдіяльності, наукового поступу тощо здатне і повинне сприяти усвідомленню

тих причинно-наслідкових зв'язків між подіями і явищами які визначають та супроводжують наше сьогоденне буття.

Ключові слова: біографістика, наукова біографія, громадівський рух, історіографія.

Biographical research as part of study Ukrainian community movement of the late nineteenth century.

Nagaiko T., State instion of higher education «Pereyaslav-Khmelnyskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University», Ph.D. (Pereyaslav-Khmelnyskyi).

Ukrainian biographical = Biographistica ukrainica. – K., 2015. – Vol. 12. – P. 96–117.

In a changing image methodological aspects of national historiography the cultural aspects formed corresponding vector in the Humanities interdisciplinary discourse.

Last years development of national historical science denoted to rethink the value of past events and reproduced mental meanings of different historical periods both from the standpoint of integrated political and cultural processes and national vision and identity.

In terms of strengthening the interdisciplinary discourse in domestic humanities is viewed a clear tendency to comprehensive coverage and attracting research tools related industries.

In the context of modern historical research biographical is able to contribute to the qualitative study of society, a large galaxy scientific heritage of scientific and cultural figures. The biography representatives of the Ukrainian community movement play an important in revealing stories of the past.

So figure of prominent figures experienced a broad research coverage in recent times.

Depth comprehensive study of experience of representatives of previous generations, the disclosure aspects of their life, scientific progress, etc. can and should promote awareness of causal ties between events and phenomena that define and accompany our current existence.

Key words: biographical, scientific biography, communities' movement, historiography.

Биографические исследования как составная изучения украинского громадического движения второй половины XIX века.

Нагайко Т. Ю., докторант ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды», кандидат исторических наук (г. Переяслав-Хмельницкий).

Украинская биографистика = Biographistica ukrainica. – К., 2015. – Вып. 12. – С. 96–117.

В условиях изменения методологического образа отечественной историографии социокультурологические аспекты сформировали соответствующий вектор в междисциплинарном гуманитарном дискурсе.

В последние годы развитие отечественной исторической науки явило попытку переосмыслить значение событий прошлого и воссоздать ментальные смыслы тех или иных исторических периодов с позиций интегральных политических и культурных процессов, а также национального видения и самоидентификации.

В условиях усиления междисциплинарного дискурса в отечественной гуманитаристике просматривается четкая тенденция к всестороннему привлечению инструментария смежных исследовательских отраслей.

В контексте современных исторических исследований именно биографистика способна содействовать качественному изучению жизни общества, научного наследия значительной плеяды научных и культурных деятелей. Без преувеличения важнейшую роль в раскрытии сюжетов прошлого играют биографии представителей украинского общественного движения, возникшего во второй половине XIX в., как безусловный фактор очередного этапа отечественного культурно-национального возрождения.

Таким образом в последнее время широкому исследовательскому освещению подверглись фигуры выдающихся деятелей громад.

Углубленное всестороннее изучение жизненного опыта представителей предыдущих поколений, раскрытие аспектов их жизнедеятельности, научного развития, должно способствовать осознанию тех причинно-следственных связей между событиями и явлениями которые определяют и сопровождают наше сегодняшнее существование.

Ключевые слова: биографистика, научная биография, гражданское движение, историография.